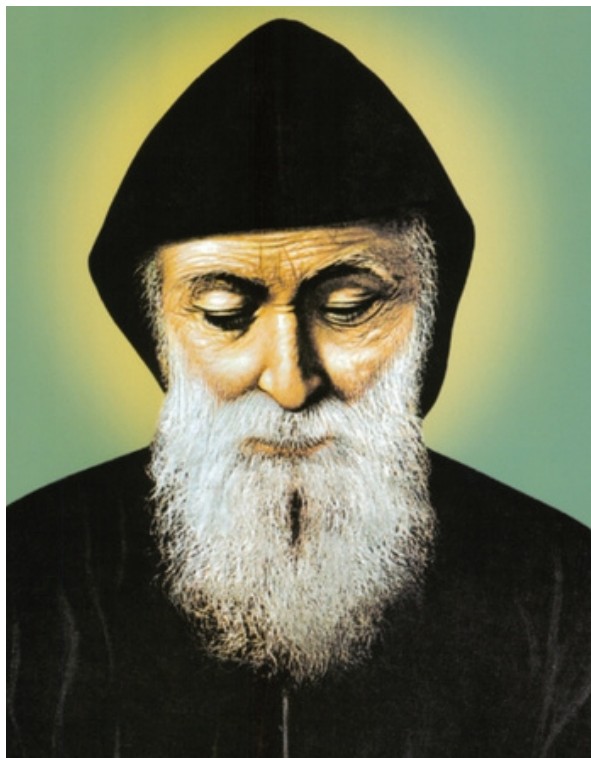

الجمعية الكاثوليكية العامة لحركة
جماعات القديس شربل في بولندا

كتاب صلاة الجماعة
Modlitewnik wspólnotowy

الجمعية الكاثوليكية العامة لحركة
جماعات القديس شربل في بولندا
كتاب صلاة الجماعة

Tylko do użyciu prywatnego

Wspólnota Świętego Szarbela

Wersja przystosowana do potrzeb wiernych w Polsce

Maronicka Fundacja Misyjna w Polsce
www.maronici.pl | biuro@maronici.pl

DUCHOWOŚĆ MARONICKA

OPRACOWANIE

DYREKTORIUM O POBOŻNOŚCI LUDOWEJ I LITURGII, Pallottinum 2003; BKERKE, *Maronite Patriarchal Synod*, 2008; SACROSANCTUM CONCILIUM: Direttiva per l'attuazione dei principi liturgici del Codice dei Canoni delle Chiese Orientali. Jal ed Deeb, Libano, , ed. 1996, n. 14; AL-HAGE Y. F.: "*Kitab al-Namous li ibn al-Qelai fi tarikh qanoon al zawaj ind al-Mawarinat*", Kaslik, , ed. 2001. op. cit. Bkerke, , ed. 2003. p.79 – 82; J. ISHAQ: "*Al-Qudas al-Kaldani*" uno studio analitico liturgico, Baghdad, , ed. 1988; A. MOUBARAK: "*Al-Khumassiya al-Antakiua - Aba' ad Marouniya*" *Pentologia antiochena, Vol. I, p. 195-275*; BIDAWID: *Le lettere del patriarca Nestorio Timoteo I, Roma, ed. 1956. Costituzione sulla Sacra Liturgia*; LANNE, E. "*Liturgies eucharistiques en Orient et en Occident 1er et 4eme siècles*", DS 9, 884-899; C. GIRAUDO, "*Eucaristia per la Chiesa, prospettive teologiche sull' eucaristia a partire dalla: Lex Orandi*", Brescia, Roma, , ed. 1989 pag. 452; A. FLANNERY O.P., "*Costituzione dottrinale sulla Sacra Liturgia del Concilio Vaticano II: Nuova speranza per il Libano*, ed. 1981.

WPROWADZENIE DUSZPASTERSKIE

1. Nie ma bardziej wyrazistego znaku, który zawierałby w sobie wszystko, czym jest i czym żyje duchowość Kościoła maronickiego, niż przykład, który pozostawił nam Jezus Chrystus. Idąc jego śladami, widzimy, że święci pochodzenia maronickiego wzmacniają to dziedzictwo.
2. Antiocheński Kościół Syro-maronicki, bardziej znany jako Kościół Katolicki obrządku Maronickiego, jest jednym z katolickich Kościołów wschodnich, którego początki sięgają wiary wyznawanej przez pustelnika św. Marona.

3. Wszyscy ci święci, których znamy z imienia, jak święty Szarbel Machluf, żyli tą samą duchowością liturgiczną, którą Kościół w swojej tradycji żyje do dzisiaj. Wiara świętego Maruna była z pewnością oparta na pokorze i na miłości, która pochodzi tylko od Boga, Potwierdziła ona w życiu Kościoła maronickiego najgłębszą cechę narodu: jego ciągłą potrzebę pokory w przeżywaniu osobistej i kościelnej ascezy w intymnym zjednoczeniu z Bogiem, której wyrazem jest modlitwa.

4. Duchowość liturgiczna odgrywa centralną rolę w życiu Kościoła, jest jednym z najistotniejszych elementów konstytutywnych duchowości Kościoła, która rozpoczyna się od wydarzenia paschalnego: śmierci Pana Jezusa na krzyżu i Jego zmartwychwstania. Jest źródłem, z którego Kościół czerpie i zachęca do wytrwałego przeżywania swojej duchowości, kierując swój wzrok na świętość, która jest celem, ku któremu zmierza cała działalność Kościoła - w tym sakramenty i wysiłki apostołskie, które podejmuje poprzez swoją obecność w świecie.

5. Praktyka duchowości liturgicznej jest dla Kościoła maronickiego żywym skarbem, który nieustannie pielgrzymuje do Królestwa Ojca. Kościół jest przez nią ubogacony, a jego duchowe i ludzkie doświadczenie staje się bogatsze dzięki praktykowaniu jej duchowości.

6. Kościół maronicki od XVI wieku do połowy XX wieku przywiązywał dużą wagę do swojej duchowości liturgicznej w swoich lokalnych synodach. Ta dbałość o

duchowość liturgiczną pomogła jej łatwo wprowadzić w życie wskazania Soboru Watykańskiego i odpowiedzieć na wielokrotne wezwania papieży, a ostatnio na Adhortację Apostolską „Nowa nadzieja dla Libanu”, odnawiając struktury i teksty swoich obrzędów zgodnie ze wskazaniami Konstytucji o Liturgii, powracając do źródeł

7. Doświadczenie tej duchowości w Kościele maronickim wypływa z Trójcy Świętej i do niej powraca. W praktyce liturgicznej odkupiona wspólnota dziękuje i wysławia Boga Ojca, Stwórcę i Zbawiciela. Jej dziękczynieniem jest Eucharystia ofiarowana z Jedynym Synem za zbawienie dokonane w Nim dla dobra świata.

8. Duchowość Kościoła realizuje się poprzez Ducha Świętego, który zstąpił na niego w dniu Pięćdziesiątnicy i mieszka w nim podczas celebracji liturgicznych i w sakramentach, które Kościół pokornie przeżywa zgodnie ze swoją dynamiką liturgiczną. On dopełnia pieczęci i dostrzega w niej i w świecie owoce zbawienia. Duch Święty jest tym, który prowadzi Kościół Chrystusa, kieruje nim, odnawia go i czyni z niego trwałą Pięćdziesiątnicę; modli się w nim z cierpliwością nie do opisania. Dzięki tej trynitarniej dynamice Kościół staje się jednym z misterium paschalnym Jego śmierci i zmartwychwstania. W ten sposób celebacja liturgiczna staje się żywym doświadczeniem odnowionej Wielkanocy i ciągłym głosem zmartwychwstania .

9. Duchowość liturgiczna zajmuje pierwsze, centralne miejsce zarówno w Kościele maronickim, jak i w Kościele powszechnym. Jest to jeden z elementów konstytutywnych Kościoła, będący czystym wyrazem pokornego i duchowego doświadczenia modlitewnego Kościoła. Dlatego osiąga swój najwyższy punkt w wielkim akcie uwielbienia, w którym świętujący Kościół oddaje chwałę życiodajnej Trójcy.

10. W ten sposób Kościół staje się prawdziwym wychowawcą życia chrześcijańskiego oraz najpełniejszym i najbardziej zwięzłym wyrazem jego różnych aspektów w jego ascezie. Liturgia jest najwyższym punktem i źródłem życia Kościoła. Uczestniczy w tajemnicy Chrystusa i Jego Kościoła, aktualizuje ją w czasie teraźniejszym i wzywa wiernych, aby ją rozważali i żyli nią, dziękując Panu za Jego nieskończoną miłość.

11. Przeżycie liturgiczne w ogóle, a eucharystyczne w szczególności, stanowi podstawowe teologiczno-ludzkie miejsce głoszenia śmierci Pana i Jego błogosławionego zmartwychwstania. W nim Kościół uczestniczy skutecznie i w chwili obecnej w Misterium Paschalnym. W nim odnawia się życie i z niego wypływa całe życie liturgiczne i sakramentalne. Od osoby Chrystusa liturgia nabiera wymiaru eschatologicznego, ponieważ jest On alfą i omegą, początkiem i końcem, oczekiwanym Królem, który przyjdzie w chwale, aby sądzić żywych i umarłych.

12. W ten sposób w teologii, duchowości, Piśmie Świętym i misji ewangelizacyjnej znajduje odzwierciedlenie liturgia maronicka, która podsumowuje doświadczenie maronickie i ucieleśnia je w większości jego wymiarów i aspektów.

13. Kościół maronicki należy do szkoły syro-antycheńskiej, a jego dziedzictwo patrystyczne, liturgiczne, teologiczne, duchowe i eklezjalne wywodzi się z tej szlachetnej kultury: teologia maronicka w sposób ogólny znajduje odzwierciedlenie w jej głównych liniach, w jej księgach liturgicznych. Tak więc modlitwy, czy to pisane prozą, czy wierszem, modlitwy o przebaczenie, muzyka mszalna, sakramenty i wszystkie obrzędy są pełne cech biblijnych i teologicznych, które odzwierciedlają duchowość właściwą temu Kościołowi. Norma modlitwy jest normą wiary" (*Lex orandi est lex credendi*), to stwierdzenie znajduje echo w maronickim życiu liturgicznym. Wiara Kościoła maronickiego przejawia się wyraźnie w jego autentycznym i głębokim doświadczeniu modlitwy na przestrzeni wieków. To doświadczenie wyraźnie odzwierciedla jej przekonania teologiczne i potwierdza prawdę, że liturgia jest szkołą wiary.

14. Zgodnie z tradycją duchowość maronitów jest zakorzeniona w Piśmie Świętym. Zajmuje ona fundamentalne miejsce w obu Testamentach. Często trudno jest odróżnić teksty biblijne od liturgicznych w ich sakramentalnym wyrazie, ponieważ nie ma liturgii bez Pisma Świętego. Celebracja duchowości liturgicznej jest

najlepszym miejscem do słuchania i poznawania Słowa Bożego oraz głoszenia Dobrej Nowiny. Pismo Święte odgrywa fundamentalną rolę w świętych misteriach. Tradycja maronicka zachęca, aby Biblia zajmowała cenne miejsce w jej praktyce liturgicznej, ponieważ to właśnie nad Biblią Kościół medytuje, wyjaśnia i rozpowszechnia ją wśród wiernych, czyniąc z niej źródło swojej inspiracji, symboliki i modlitwy w prozie lub poezji. Znajomość Pisma Świętego odzwierciedla się w znajomości osoby, Jezusa Chrystusa, dlatego teologia maronickiej duchowości liturgicznej jest zasadniczo biblijna.

15. W związku z tym wspólnota maronicka jest uważana za wspólnotę biblijną, skoncentrowaną na modlitwie, "pokornym spotkaniu ze Słowem Bożym", wyjaśnianiu, głoszeniu Dobrej Nowiny, niosącą żywą misję całemu światu.

16. Uczniowie Świętego Maruna zgromadzili się wokół swojego ascetycznego ojca i przyjęli go jako swojego orędownika. Święty Maroun jest punktem odniesienia dla wielu innych klasztorów maronickich również w Libanie jak w Syrii, gdzie żyli duchowością zakorzenioną w tradycji syro-antiocheńskiej. To środowisko monastyczne odcisnęło wyraźniejsze piętno na Kościele maronickim, zwłaszcza w modlitwach godzin kanonicznych, gdzie często wspomina się o wspólnotach, kościołach i klasztorach, a także podkreśla piękno hymnów i ciągłe czytanie Starego i Nowego Testamentu.

17. Charakter monastyczny przejawia się również w ciągłym wezwaniu do pokuty, oderwania, ascezy i umartwienia. Jest to cenny charakter obecny w duchowości Wschodu, ponieważ w praktyce tej duchowości nosi w sobie istotę chrześcijańskiej ascezy wobec Miłości, Słowa, które stało się dla nas ciałem. Ze względu na ten charyzmat maronickiej duchowości liturgicznej, obrządek maronicki został włączony do wspólnot monastycznych, ponieważ korzystają one z modlitw mnichów i odprawiają inne obrzędy liturgiczne we wspólnocie z mnichami. W tym wszystkim wyrażają wymiar monastyczny, pokornie żyjąc podstawowymi nakazami Ewangelii, niosąc swój zwycięski krzyż i naśladowując Chrystusa.

18. Liturgia maronicka odzwierciedla duchowość tkwiącą w człowieku i doświadczenia, jakie ma on w różnych stanach życia duchowego. Ucieleśnia tę duchowość w dynamicznej i wznoszącej się modlitwie do Ojca, który ją przyjmuje i cieszy się z pokornej ofiary Syna złożonej przez wiernego człowieka w mocy Ducha Świętego.

ŹRÓDŁO DUCHOWOŚCI MARONICKIEJ

19. Maronicką duchowość charakteryzuje wymiar ludzki i antropologiczny. Cechy te odnajdujemy zarówno w tekstach, jak i w architekturze budynku kościoła. Jedność modlącej się wspólnoty, czy to poprzez aspekty indywidualne - jak w modlitwach prywatnych - czy też w celebracji sakramentów, odzwierciedla na zewnątrz

jedność myśli o rzeczowym doświadczeniu duchowości, w której wartości ludzkie i społeczne współdziałają we wszystkich swoich wymiarach, stanach i warunkach.

20. Widzimy to w tekstach liturgicznych, które odzwierciedlają różne doświadczenia Kościoła obrządku maronickiego. To doświadczenie wyraża się w postawie pełnej skromności i prostoty w świętych misteriach (sakramentach). Kościół doświadczył bowiem cierpienia, prześladowań, wojen i przymusowego wygnania, ale także radości z komunii, solidarności, jedności, przebaczenia i chwalebego zwycięstwa dzięki zmartwychwstaniu Pana, wyzwoleniu ludzi i zwycięstwu świętych, którzy z tego Kościoła powstałi. Ten pokorny charakter przeżywany i wyrażany w praktyce liturgicznej jest najważniejszą cechą tej duchowości. Jest jednocześnie prosty i głęboki: łączy prostotę muzyki syryjskiej oraz prostotę struktur i form rytualnych z głębią znaczenia teologicznego; rezerwuje miejsce na udział ludu w modlitwach i hymnach podczas sprawowania Eucharystii.

21. Przed oddaniem swojego życia w śmierci Jezus Chrystus stanął ze swoimi uczniami i obiecał im wyjątkowy dar, Pocieszyciela, który pozostanie z nimi na ich życiowej drodze, prawdę, która przynosi nadzieję: Ducha Świętego. *„Jeżeli Mnie miłujecie, będziecie zachowywać moje przykazania. Ja zaś będę prosił Ojca, a innego Pocieszyciela⁵ da wam, aby z wami był na zawsze - Ducha Prawdy, którego świat przyjąć nie może, ponieważ Go nie*

widzi ani nie zna. Ale wy Go znacie, ponieważ u was przebywa i w was będzie.” (J 14:15-17).

22. Kiedy Jezus w Wieczerniku, w przeddzień swojej męki, zapowiedział przyjście Ducha Świętego, powiedział: „*Ja zaś będę prosił Ojca, a innego Pocieszyciela da wam, aby z wami był na zawsze*” (J 14,16). Z tych słów wynika, że pierwszym Parakletem jest sam Chrystus i że działanie Ducha Świętego będzie podobne do tego, którego dokonał, będąc niemal jego przedłużeniem. Obrońca to ten, który stając po stronie winnych popełnionych grzechów, broni ich przed karą, na którą zasługują za swoje grzechy, ratuje ich przed niebezpieczeństwem utraty życia i wiecznego zbawienia. Jezus Chrystus dokonał właśnie tego. A Duch Święty jest nazywany „Parakletem”, ponieważ nadal urzeczywistnia Odkupienie, przez które Chrystus uwolnił nas od grzechu i śmierci wiecznej.

23. Kto, świadomy swojej realności, w pokorny sposób nie potrzebuje tej obfitej, codziennej obecności Ducha Świętego, który przynosi ze sobą twórczą moc dla całej naszej istoty? Jednak rozpaczając nad naszymi ograniczeniami, słabościami i codziennymi zmaganiem, czasem wierzymy, że nasze słabości są silniejsze niż moc, którą przynosi nam Duch Święty.

Z całego pneumatologicznego bogactwa, jakie można znaleźć w studiach teologicznych i jakie jest obecne w liście do Rzymian, na kolejnych stronach zostaną przedstawione modlitwy, które mogą przybliżyć wiernych

do bogatego doświadczenia tej duchowości prowadzące do kontemplacji centralnych aspektów duchowości Kościoła maronickiego.

24. Niemniej jednak Modlitwy, które zostaną przedstawione na następnych stronach, pozwolą jednak na uzyskanie nieco głębszego portretu duchowego, który towarzyszył maronickiemu życiu monastycznemu w jego erze konsolidacji w dynamice w dynamice ascetycznego życia kościelnego i osobistego. Ta duchowość wiąże się ze szczególnymi darami mnichów i mniszek, odzwierciedlającymi jedną z cech Pana Jezusa Chrystusa, opartą na solidnych rdzeniach wywodzących się z syryjsko-antiochijskiego dziedzictwa, które charakteryzowało się ewangelicznymi korzeniami, duchem modlitwy, pobożności i wstawiennictwa, a przede wszystkim życiem skupionym na Eucharystii.

ZAKORZENIENI W EWANGELII

25. Od zarania chrześcijaństwa cechy charakterystyczne życia konsekrowanego wyrastały ze sposobu życia Chrystusa Pana i z Jego nauki. Niektórzy ludzie na Wschodzie wyrzekali się tego świata i trzymali się mocno Ewangelii, żyjąc nią w jedności z Miłością w jej radykalności, tak jak ją rozumieli. W ten sposób prowadzili życie w samotności, w rodzinie lub we wspólnocie, ślubując czystość. Jednak o tych ludziach nie wiemy nic poza tym, co przyniosły nam niektóre książki, takie jak

Dzieje Apostolskie Tomasza i „*Kitab Al Maraqi*” (Księga Zaliczki), pisma *afrahata* o nurcie ascetycznym anakoreta i o instytucji zgromadzeń synów i córek, którzy prowadzili życie konsekrowane. W każdym razie świadectwo ich życia stanowiło preludium do wybuchu życia monastycznego na Wschodzie, które w przeciwieństwie do współczesnego trendu miało stać się podstawą pierwszych szkół monastycznych.

26. Mnisi i mniszki, poprzez teologiczną lekturę Biblii, znaleźli źródło i początek swojego życia duchowego. W ten sposób, ufając słowom Chrystusa i odpowiadając na osobiste wezwanie do naśladowania Go, żyli w posłuszeństwie, dziewictwie, ubóstwie i pokorze. Aby mogli stać się Jego prawdziwymi uczniami, starając się, aby działanie łaski Ducha Świętego pomogło im naśladować Go, starając się zjednoczyć w dzieleniu Jego losu: zjednoczenia z Chrystusem ukrzyżowanym.

27. „*Kto szuka w swoim życiu Ukrzyżowanego bez Krzyża, ten znajdzie Krzyż bez Ukrzyżowanego*”.¹ W ten sposób wspólnoty anakoreckie starały się prowadzić w swoich wspólnotach i w życiu samotnym intymne życie modlitewne w pierwszych górach, znanych dziś jako *Wali Kadisza*. To świadectwo, które w ich życiu ożywiło więzy braterstwa, aby w duchu misyjnym nieść to, czego wymagała od nich dynamika ich owocnej relacji z

---

¹ SZYBLI, ANTONIO. Serca Krzyża – Święta Rafka, wyd. Sumus.

Chrystusem. Jest to potrzeba przekazywania innym Dobra, które doprowadziło ich do życia Chrystusem w sobie, oraz pragnienie, aby poprzez modlitwę, służbę lub zgodnie ze specyficznym darem każdego stanu życia - jak uznał Sobór Watykański II - stać się „*chwałą Kościoła i źródłem łask niebieskich*”.

28. Papież Jan Paweł II stwierdził, że życie monastyczne „*wyraża się w radykalnym darze z siebie z miłości do Pana Jezusa*”. To nic innego jak intymne zaproszenie do przeżywania codziennego męczeństwa z siebie wobec Chrystusa, stając się bardziej sobą zgodnie z wolą Boga Ojca.

29. Życie monastyczne wywarło wielki wpływ na duchowość syryjsko-maroniczą, której przykładem jest zarówno forma, jak i treść w przeżywaniu liturgii. Jego wpływ jest szczególnym wezwaniem do naśladowania Chrystusa, który żył, umarł i zmartwychwstał dla ludzkości. Tak jak Chrystus oddał się całkowicie dziełu zbawienia, posłuszny aż do śmierci na krzyżu, z miłości i posłuszeństwa Ojcu Niebieskiemu, tak samo wierni i mnisi są wezwani do oddawania się w codzienną śmierć siebie i tego, co odgradza ich od Boga, jak np. grzech, starając się naśladować Chrystusa - pragnąc doprowadzić do zbawienia swojego i bliźnich.

30. Jest to asceza nie tylko indywidualna, ale przede wszystkim kościelna. Łączy ona bowiem wszystkich w komunii świętych i w mistycznym ciele Chrystusa,

Kościele, w życiu jego duchowości liturgicznej, z miłości i posłuszeństwa wobec Jednorodzonego Syna Bożego.

CZYSTOŚĆ SERCA: MIŁOŚĆ DO JEDNORODZONEGO SYNA BOŻEGO

31. Inny aspekt duchowości maronitów syryjskich podkreśla potrzebę posiadania czystości serca, która pozwala widzieć Boga. Z tego powodu skupiła się na osobie Jezusa Chrystusa, przedstawionej w liturgii języka syryjskiego za pomocą terminu: „Jedyny”. Taka transcendentalna koncepcja jest nie tylko odzwierciedlona jako rzeczywistość Chrystusa, ale jako zaproszenie do życia dla wiernych. Tak jak Chrystus jest przykładem „samotnego” życia *par excellence*. Ponieważ prowadząc to życie w oderwaniu od świata, prowadził je w intymnej jedności z Ojcem. Jest to oddzielenie, które jest naprawdę „*Kadosh*” - Święte. Dlatego rozumiejąc, że monastyczne życie ascetyczne wymaga tego, co nazywamy „życiem w samotności”, nie będzie niczym bardziej naturalnym dostrzeżenie, że odzwierciedla się to jako codzienne zaproszenie do życia w intymnym zjednoczeniu z Trójcą Świętą.

32. On jest „jedynym Ojcem” i „*który będąc blaskiem swojej chwały i wyraźnym obrazem swojej osoby, i podtrzymując wszystko słowem swojej mocy, oczyściwszy przez siebie nasze grzechy, zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach*” Tradycja dodaje do św. Efrema, wraz z

pozostałymi pisarzami syryjskimi, że przyłgnięcie do Jezusa i naśladowanie Go jest celem wszystkich ochrzczonych.

33. Chrystus reprezentuje dla anachoretów najwyższą Jedność. Na tej ascetycznej drodze zjednoczenia stają się z kolei kotwicowcami, istotami zdolnymi - poprzez oko wiary oraz czystość i pokorę - do zrozumienia ukrytej tajemnicy Boga, objawionej przez naturę i Pismo Święte, objawionej przez samego Jedynego Syna Bożego, wcielonego przez Maryję Dziewicę mocą Ducha Świętego i w sercu Kościoła, nosiciela Tajemnic Syna.

34. Doświadczenie duchowości osób konsekrowanych jest więc doświadczeniem zaślubin Kościoła, który w boskiej miłości zawiera cały swój wymiar kościelny. Ten zaślubinowy obraz, który św. Efrem ze wzruszeniem przedstawia w swoich tekstach, sprawia, że wszyscy wierni stają się dziećmi Najwyższego, Boga żywego.

35. Wszyscy ochrzczeni są czyści i oddani Chrystusowi, a ich „lampy” są zapalone, gdy wchodzi na spotkanie z Oblubieńcem. To nie ich śmiertelna natura pełna wielu cierpień daje im zwycięstwo, ale raczej ich determinacja obciążona Boską łaską. Kiedyś byli zakochani w Boskim Pięknie, zdecydowani pracować i znosić wszystko z ochotą ze względu na ukochaną osobę; w sposób godny podziwu opierali się impulsom namiętności. To jest mądrość świadectwa i codziennego męczeństwa, którą Kościół maronicki przekazuje w swojej duchowości. Jest to

mądrość krzyża, która naznaczyła życie monastyczne pokorną cierpliwością wspartą nadzieją, z miłości do zmartwychwstałego Baranka ofiarnego.

ŻYCIE ASCETYCZNE W ASPEKCIE WSPÓLNOTOWYM

36. Syryjscy mnisi często zaskakują nas różnorodnością swoich praktyk ascetycznych i sztywnością umartwień, ale nie możemy ignorować misyjnego wpływu, jaki te osobiste działania ascetyczne miały na rozprzestrzenianie się Ewangelii w całym regionie. W całej historii życia monastycznego Kościoła tradycji antiocheńsko-syryjskiej znajdujemy, że asceza, (lub jak to się określa: „życie w samotności”) i odosobnienie zawsze pozostawały dla mnicha wzorem do naśladowania, w świetle życia Chrystusa przedstawionego w Ewangeliach.

37. W tym sensie głębokie zrozumienie świętej tajemnicy sakramentów sprawia, że przyjmują oni, iż każda celebrowana liturgia jest jednak sobą i Kościołem. W tym kontekście życie wspólnotowe zakorzenione w Eucharystii, wspólnej modlitwie, dzieleniu się chlebem i doświadczeniach duchowych, zachowało część praktyk hermetycznych, uważanych za etap prowadzący tych, którzy byli zdolni, do życia anachronicznego lub mnisiego.

38. Jeśli chodzi o pustelników, patriarcha Estefan Douaihy napisał w swoim dziele „*Tareekh al-Azmina*” krótkie fragmenty o życiu pustelników maronickich, zapisując ich imiona i wskazując, że wielu z nich awansowało, stając się

biskupami, a trzech z nich zajęło miejsce patriarchalne. Ocenia się jednak, że zawsze dominowało życie wspólnotowe w obrębie wspólnoty.

39. Wokół większości wielkich klasztorów powstały pustelnie, a wielu pustelników zostało obsypanych obficie łaskami, jak święty Szarbel Machluf. Ten wzorzec jest nadal praktykowany, ponieważ w ostatnich latach nastąpiło jego niezwykle odrodzenie dzięki istnieniu trzech pustelników w pustelniach klasztorów Libańskiego Zakonu Maronitów.

40. Przestrzegają reguł pustelni, które pierwotnie polegały na poświęceniu czasu na długie modlitwy i cichą medytację nad tajemnicą przyszedłogo wieku, wraz z pracą, umartwieniami i postami. Jedzą tylko jeden posiłek dziennie, powstrzymując się od pewnych pokarmów nawet w czasie choroby, chyba że za bezpośrednią i wyraźną zgodą przełożonego generalnego zakonu.

41. Asceza ma tylko jeden cel: stać się bardziej pokornym, aby otrzymać Boże miłosierdzie. Świętszy jest ten, kto łączy się z Bogiem przez miłosierdzie, niż przez sprawiedliwość swoich czynów. Bo w duszy, w którą Bóg wlewa swoje miłosierdzie, dzieje się to dzięki współpracy tej duszy z Bogiem; natomiast ten, kto szuka miłości Boga poprzez sprawiedliwość swoich czynów, jest mniej doskonały, ponieważ bardziej polega na sobie niż na działaniu Boga w swoim wnętrzu. Obie perspektywy ascetyczne nie są sprzeczne, lecz uzupełniają się. I tak

musimy zrozumieć. Tam, gdzie króluje pokora, jest ona bardziej godna, ponieważ jest w prawdzie i jest aktem prawdy przed Bogiem. Tak więc w tej drodze do wieczności, czy to w fazie duszy, czy w momencie oświecenia, czy w duchowej wolności, najważniejsze nie są zewnętrzne akty ascezy, ale ciągła wewnętrzna walka własnej istoty, w której przyjmuje się zaproszenie Boga do działania w naszej duszy. Pokora zatem niesie ze sobą prawdę o zmartwychwstaniu, ponieważ jest ukierunkowana przez Chrystusa w Chrystusie i dla Chrystusa.

42. Duchowość maronicka, po wiekach, kontynuuje dzisiaj przykład Chrystusa. Jako odzwierciedlenie trzech ruchów tej poprzecznej dialektyki w życiu jej eklezjalnej ascezy: która najpierw zapewnia żywą i głęboką relację we współtranscendencji wszystkich duchów spragnionych absolutu, pamiętając o osobistym i eklezjalnym aspekcie wznoszącej się modlitwy medytacyjnej przed Bogiem; nie pomijając łaski humanizacji przebóstwionej i horyzontalnego ruchu eklezjalnego życia wspólnotowego w wiecznej wymianie w modlitwie i pracy.

43. W ten sposób dowartościowuje się relację przynależności do rzeczywistości, pogłębiając jednocześnie sens istnienia w Bogu, będąc ściśle związanym z historią Bożego objawienia oraz życiem i męką Chrystusa. W ten sposób tradycja Kościoła maronickiego przedstawiła nam mentalność pierwszych

chrześcijan. Gdzie pokora jest podstawowym kluczem w relacji z Chrystusem i z samym Bogiem.

44. Podkreślanie, że Kościół maronicki ma charakter ascetyczny i monastyczny, odzwierciedla głęboki sens tej koinonii ² zakorzenionej w najgłębszym życiu pustelniczym i zakonnym, sięgającym początków Kościoła maronickiego. To żywe zaproszenie jest przykładem, który Kościół maronicki utrwała i wspiera od czasu swojego powstania wokół klasztoru św. Marona w Kurosz w Syrii.

45. Modlitwy, które odzwierciedlają pokorę zawartą w maronickiej duchowości liturgicznej wobec osobistej ascezy, przedstawionej na kolejnych stronach, są z natury cenne, ponieważ prowadzą również do poznania siebie przed Bogiem i pogłębienia potrzeby tej cnoty w relacji między człowiekiem a Bogiem.

46. Tak jak pokora jest cnotą, którą należy żyć i pokazywać w codziennym życiu, a nie demonstrować i wyjaśniać, tak samo Maronici napisali swoją pierwszą prawdziwą historię. Nie w książkach z nietrwałego papieru, ale w ich własnej ziemi, która jest ziemią daru, oddania i samoobrony,

---

² „Św. Paweł daje wykładnię określenia „koinonia” m. in. w Listach do Koryntian: *Wierny jest Bóg, który powołał nas do wspólnoty z Synem swoim Jezusem Chrystusem, Panem naszym (1Kor 1,9). Zatem powołanie nas do wspólnoty (koinonii) z Chrystusem oznacza wejście z Nim w żywy kontakt przez wiarę w Jego Boże synostwo, wzrastanie i umacnianie więzi z Chrystusem przez uczestnictwo w owocach Jego mesjańskiej działalności, zwłaszcza w śmierci i zmartwychwstaniu oraz wejście do doskonałej wspólnoty z Nim przez ostateczne podporządkowanie się Jemu jako Panu*” S. Mędała, *Pojęcie koinonia w Nowym Testamencie jako synteza życia chrześcijańskiego*, [w:] *Posługa słowa Pańskiego. Księga Pamiątkowa poświęcona Ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997, s. 333n.

poprzez swoje modlitwy. Wyjątkowym horyzontem Kościoła maronickiego jest czasowa wertykalność w stosunku do Wiecznego. Które pomogły wyznaczyć ziemię libańsko-maronita w jej naturalnych granicach geograficznych, mogąc połączyć ziemię z niebem, aby nadać jej znamię świętości.

47. Maronici wiedzieli, jak identyfikować się z ziemią cedrów i być jej najlepszymi przedstawicielami, otwierając swoje skromne domy dla każdego uchodźcy szukającego gościnnego azylu, dzieląc się nadzieją pokornego przyjęcia. Jak prorok, który pomnożył swój dobytek, aby w słojach nie zabrakło oliwy, tak i maronici starają się żyć pokorą w swojej duchowości, co wzmacnia realne doświadczenie Chrystusa Eucharystycznego w ich życiu.

MODLITWA I POBOŻNOŚĆ JAKO ŹRÓDŁO ŻYCIA RELIGIJNEGO

48. To zakorzenie w obfitej ziemi, które dało maronitom siłę i odwagę, aby żyć swoją misją i ugruntować się w całym kraju w wyjątkowej kohabitacji ze wszystkimi istniejącymi wspólnotami, ma rzadki charakter, w obliczu różnych wyznań, które żyjąc razem w tej samej wiosce, przeżywają ją w jedności i radości, będącej owocem działania Boga w pokornych duszach. Odważni, otwarci, o zasadniczo patriotycznym spojrzeniu, Maronici są świadkami pokornego ducha ewangelicznego. Z tego powodu, a także dla lepszego zrozumienia, zostały krótko

wspomniane okresy formacyjne praktyki duchowości liturgicznej Kościoła maronickiego. Przede wszystkim w odniesieniu do znaczenia życia w nim.

49. Modlitwa jest podstawowym obowiązkiem każdego chrześcijanina i każdego człowieka. *„Bądźcie napelnieni Duchem, mówiąc między sobą w psalmach, hymnach i natchnionych pieśniach. Śpiewajcie Panu z całego serca. Dziękujcie Bogu Ojcu zawsze i za wszystko, w imię Jezusa Chrystusa.”* (por. Efezjan 5:19-21). Naszym obowiązkiem jest uznać naszą miłość do Boga, chwalić go, dziękować mu, prosić o przebaczenie i szukać Jego wole.

50. Od momentu stworzenia stworzył cały wszechświat, a jednak nie było nikogo, kto mógłby go czci. W ten sposób, poprzez tchnienie życia, Bóg stworzył człowieka, aby chwalić go jako najwyższego kapłana stworzenia. Dlatego w Księdze Rodzaju znajdujemy Abla, który składa Panu ofiary. Kiedy Bóg odkupił całe stworzenie przez śmierć i zmartwychwstanie swojego jedyne Syna, zesłał Ducha Świętego na Apostołów i ustanowił Kościół, aby w imieniu odnowionego stworzenia i całego ludu Bożego nieustannie oddawał chwałę i dziękczynienie.

51. Modlitwa uwielbienia i dziękczynienia Kościoła niedoskonałej wyraża się w modlitwie eucharystycznej i jest przedłużana w ciągu dnia przez poszczególne godziny maronickiego Boskiego Oficjum. Cała historia zbawienia jest historią modlitwy: Aby zapewnić Arce Przymierza odpowiednie miejsce do zamieszkania, król Dawid

zbudował wspaniałą świątynię, która stała się centrum modlitwy i składania ofiar Panu. Patriarchowie i prorocy nieustannie modlili się do Pana i zachęcali lud do tego samego.

52. *„Kościół, (...) lud zgromadzony w jedności Ojca i Syna, i Ducha Świętego”, jest wspólnotą kultową. Z woli swojego Pana i Założyciela stosuje liczne obrzędy, których celem jest uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka. Wszystkie te obrzędy są, na różne sposoby i w różnym stopniu, celebracją tajemnicy paschalnej Chrystusa, a ich celem jest wypełnienie woli Boga, pragnącego zgromadzić rozproszone dzieci w jeden lud.”³*

53. Prawdziwa wiara chrześcijańska nie jest indywidualistyczną pobożnością, odizolowaną od Boga. Chrześcijanin natomiast czerpie z wiary całej społeczności i jest przez nią wspierany. Modlitwa, jako wyraz wiary chrześcijańskiej, nie ogranicza się więc do modlitwy indywidualnej, ale musi obejmować również modlitwę wspólnoty. Sam Jezus nie zawsze modlił się sam. Chodził do świątyni i synagogi, aby modlić się zgodnie z żydowską tradycją. Ponadto nauczył swoich uczniów modlić się, a oni często gromadzili się na modlitwie. Do tego samego zachęcał swoich uczniów: „Dalej, zaprawdę, powiadam wam: Jeśli dwaj z was na ziemi zgodnie o coś prosić będą, to wszystkiego użyczy im mój Ojciec, który jest w niebie.

---

³ por. DYREKTORIUM O POBOŻNOŚCI LUDOWEJ I LITURGII 81

Bo gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich”.⁴

POBOŻNOŚĆ W OPARCIU O LITURGIĘ GODZIN

54. Pierwotne formy pobożności ludowej, które są również owocem działania Ducha Świętego i wyrazem pobożności Kościoła, są celebrowane przez wiernych, którzy żyją w jedności z nim, w przestrzeganiu jego wiary i dyscypliny liturgicznej. Wiele z tych form zostało zresztą wyraźnie zaaprobowanych i zalecanych przez sam Kościół.

55. Stosując się do napomnienia Jezusa, Kościół staje się wspólnotą modlącą się. Kiedy w Dziejach Apostolskich pojawia się pierwsza wzmianka o wspólnocie wierzących, jest ona przedstawiona jako wspólnota zgromadzona na modlitwie: „Wszyscy oni trwali jednomyślnie na modlitwie razem z niewiastami, Maryją, Matką Jezusa, i braćmi Jego.”⁵

56. Czczenie świętych, a zwłaszcza męczenników, jest najdawniejszą praktyką kościelną odnotowaną w Piśmie Świętym (por. Dz 7:54-60; Ap 6:9-11; 7:9-17) i potwierdzoną z całą pewnością od pierwszej połowy II wieku.⁶

57. Kościół zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie zawsze oddawał cześć świętym, a kiedy zgłaszano

---

⁴ por. Mt 18:19-20

⁵ Por. Dz 1:14

⁶ por. DYREKTORIUM O POBOŻNOŚCI LUDOWEJ I LITURGII 208

zastrzeżenia do pewnych tradycyjnych aspektów tego kultu, zwłaszcza w okresie rozwoju protestantyzmu, energicznie bronił tego kultu, wyjaśniając jego teologiczne podstawy i jego związek z nauką o wierze.⁷

58. Konstytucja o Liturgii Świętej, w rozdziale o roku liturgicznym, dogłębnie przedstawia rzeczywistość kościelną i znaczenie czci świętych i błogosławionych. *„Kościół rozmieścił (...) w ciągu roku wspomnienia męczenników oraz innych świętych, którzy dzięki wielo-rakiej łasce Bożej doszli do doskonałości, a osiągnąwszy już wieczne zbawienie, wyśpiewują Bogu w niebie doskonałą chwałę i wstawiają się za nami. W dniu ich narodzin dla nieba Kościół głosi misterium paschalne w świętych, którzy z Chrystusem współcierpieli i zostali z Nim współuwielbieni, przedstawia ich wiernym jako przykład, pociągający wszystkich przez Chrystusa do Ojca, a przez ich zasługi wyjednywa Boże dobrodziejstwa”*⁸

59. Z czasem odprawianie Boskiego Oficjum stało się prywatną pobożnością. Praktyka ta była wynikiem wielu czynników, przede wszystkim wpływu misjonarzy łacińskich na cedrowe ziemie Libanu. Latynizacja w Kościele maronickim dokonała się dzięki absolwentom Kolegium Maronickiego w Rzymie, a także dzięki zmianom w stylu życia ludzi na przestrzeni wieków. Aby umożliwić duchowieństwu odmawianie modlitw,

---

⁷ ibidem

⁸ Por. DYREKTORIUM O POBOŻNOŚCI LUDOWEJ I LITURGII 209

zwłaszcza że do odprawiania godzin gminnych potrzebnych było kilka ksiązek, biskup Germanos Farhat przygotował wydanie tego, co znamy jako *Shehimto*, które zostało narzucone jako obowiązkowe przez władzę kościelną. Synod w Libanie nałożył także obowiązek odmawiania *officium* w wspólnocie jak prywatnie.⁹

60. Niemniej jednak, historyczny obraz, który jest przedstawiony jako owoc na następnych stronach, pozwoli nieco pogłębić duchowy portret, który towarzyszył maronickiemu życiu monastycznemu przez jego epoki konsolidacji w dynamice eklezjalnego i osobistego życia ascetycznego. Możemy pokrótce rozwinąć jego prezentację, ponieważ w swojej istocie obejmuje on wszystkie wzorce tego życia. Ta duchowość wiąże się ze szczególnymi darami mnichów i mniszek, odzwierciedlającymi jedną z cech Pana Jezusa Chrystusa, opartą na solidnych rdzeniach wywodzących się z syryjsko-antiocheńskiego dziedzictwa, które charakteryzowało się ewangelicznymi korzeniami, duchem modlitwy, pobożności i wstawiennictwa, a przede wszystkim życiem skupionym na Eucharystii.

61. Modlitwne słowo karmiło wysiłki mnichów i mniszek poprzez ich surowość i stałą misyjną troskę o nauczanie, zarówno w przepowiadaniu, jak i w świadectwie ich życia. Poza tym jądrem dziedzictwa syryjsko-antiocheńskiego,

---

⁹ Por. Synod w libański góry, rozdz. II. 14, 34; III. 1, 13; IV. 5, 9.

maronickie życie monastyczne zostało wzbogacone mieszanką duchowości Ojców Pustyni, a później fermentowało dzięki zróżnicowanemu i wrodzonemu dziedzictwu, które przejawiało się zarówno w zjawiskach naukowych, jak i ascetycznych.

62. Odzwierciedla się to zatem w przeżywaniu jej duchowości - przede wszystkim liturgicznej - przywróceniu rzeczywistości bez protekcyjności i bujności, która w głębi jest duchowością zmartwychwstania, powierzona cierpliwej nadziei w Chrystusie. Życie duchowością maronicką moglibyśmy nazwać duchowością wcielenia w Kościele i na ziemi, świadectwem życia i męczeństwa poprzez ascezę, służbę i poświęcenie.

63. Wielu świętych żyło tą duchowością i wielu jeszcze żyje to do dziś. Ale dla wielu przykład, jaki pozostawili po sobie święci, jest jak ślady dla nas, abyśmy szli w kierunku nieba, gdzie każdy żyje według własnego stanu. Św. Szarbel, wzór życia kapłańskiego znany jako Doktor Nieba, jest ikoną ciszy dla ludzkości - w świecie rozdartym przez przemoc, chaos i niepokój.

64. Milczenie przed Bogiem w ciągłej medytacji w życiu Kościoła, zawsze szukając w Eucharystii źródła, które pochodzi od pośrednika *par excellence* między niebem a ziemią.

65. Właściwe zrozumienie nauki Kościoła o świętych jest możliwe tylko w szerokim kontekście artykułów wiary,

takich jak: „Kościół jest jeden, święty, powszechny i apostołski. Kościół jest święty dzięki obecności w nim” Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i Duchem Świętym jest „jedynym świętym”.

66. Jest święty dzięki ciągłemu działaniu Ducha Świętości, a także dzięki wyposażeniu w środki uświęcające. Chociaż składa się z grzeszników, to „już na ziemi odznacza się prawdziwą, choć jeszcze niedoskonałą, świętością”. Jest to „święty lud Boży”, którego członkowie, zgodnie ze świadectwem Pisma Świętego, są powołani, aby stać się „świętymi” (por. Dz 9:13; 1 Kor 6:1; 16:1); „obcowanie świętych”, dzięki któremu Kościół w niebie, Kościół oczekujący na ostateczne oczyszczenie „w stanie zwanym czyśćcem”; i Kościół pielgrzymujący po ziemi dzielą „tę samą miłość Boga i bliźniego”. W rzeczywistości wszyscy, którzy należą do Chrystusa i mają Jego Ducha, stanowią jeden Kościół i są w nim zjednoczeni; nauka o jednym pośrednictwie Chrystusa (por. 1 Tm 2:5), która nie wyklucza innego pośrednictwa podrzędnego, które ma miejsce w ramach całościowego pośrednictwa Chrystusa.¹⁰

67. Z tej dynamiki zrodziło się niedawno wydane Maronickie Nabożeństwo do Świętego Szarbela pt. „*Apostolstwo Świętego Szarbela*”. Jest owocem duchowego dojrzewania tradycji Antiochii Syryjsko-Maronickiej i Kościoła lokalnego, który, choć powstał już

---

¹⁰ Por. DYREKTORIUM O POBOŻNOŚCI LUDOWEJ I LITURGII 210

w IV wieku, dopiero w ostatnich latach zaczął nabierać eklezyjnej żywotności w kulcie świętych.

68. Dlatego jest naszą wspólną radością, że czterdzieści pięć lat po kanonizacji świętego Szarbela, ta książka może zaspokoić pragnienie Kościoła łacińskiego, aby pogłębić modlitwę wspólnotową o szczegóły wschodniej duchowości obrządku maronickiego. ten mały modlitewnik potwierdza, że kiedy idziemy z Kościołem, nasz zmysł duchowy i żarliwość liturgiczna są już skoncentrowane w Chrystusie.

69. Nasza radość będzie jeszcze większa, jeśli owoce naszego duchowego dojrzewania zainteresują i wzbogacą także inne Kościoły lokalne w Polsce, w których istnieją już wspólnoty modlitewne ku czci św. Szarbela, lub w których nawet (pod różnymi formami i nazwami) wierni spotykają się, aby pojednać się z Bogiem, uczcić Go i oddać Mu chwałę. Gdzie treść i forma obecna w tym modlitewniku z pewnością przemówi do nich także o bogactwie maronickiej wschodniej duchowości, a przede wszystkim o naszej niewzruszonej wierze.

NABOŻEŃSTWA

70. Sobór Watykański II zaleca usilnie nabożeństwa ludu chrześcijańskiego, zgodnie z przepisami i zasadami Kościoła, zwłaszcza te, które się odbywają z woli Stolicy Apostolskiej. Szczególnym uznaniem cieszą się także nabożeństwa partykularnych Kościołów, odprawiane z polecenia biskupów, stosownie do zwyczajów lub ksiąg prawnie zatwierdzonych.

Uwzględniając okresy liturgiczne, nabożeństwa te należy tak uporządkować, aby zgadzały się z liturgią, z niej poniekąd wypływały i do niej wiernych prowadziły, ponieważ ona ze swej natury znacznie je przewyższa (KL 13). Z pośród jednak wszystkich nabożeństw ostatni Sobór w sposób szczególny zaleca nieszpory, które – jako właściwą modlitwę wieczorną Kościoła – każe odprawiać zwłaszcza w niedziele i dni świąteczne (KL 100). Duszpasterz winien dlatego pamiętać o tym w programowaniu nabożeństw w swojej parafii.

71. Do pielęgnowania nabożeństw, zarówno tradycyjnych jak i nowych, zobowiązuje nas również Episkopat Polski we Wskazaniach o nabożeństwach z 30 X 1972 (*por. tekst z WUDO p 27: 1973 s. 165-172*).

72. *Jest jednak rzeczą nieodzowną, aby duch świętej liturgii i jej przepisy tak zbawiennie na te nabożeństwa wpływały, aby się w nie nic nie wkradło niestosownego lub*

niegodnego okazałości Bożego domu, nic uchylającego świętym obrzędom lub szkodliwego dla zdrowej pobożności (Pius XII, Enc. Mediator Dei, tłum. pol., Kielce 1948, s. 97).

73. Tak jak w ofierze Mszy św. narasta stopniowo obecność Chrystusa Pana: od obecności w zgromadzeniu liturgicznym przez obecność w osobie kapłana - liturgia, w czytanych słowie Bożym aż do sakramentalnej obecności w Postaciach konsekrowanych, ofiarowanych i spożywanych (por. KL 7; lustr. o kulcie tajemnicy eucharystycznej z 25 V 1967, n. 9); tak samo trzeba w nabożeństwach uwzględnić zasadę stopniowania, hierarchię poszczególnych elementów nabożeństwa oraz powolnego narastania jego treści.

74. Tematyka nabożeństw powinna uwzględniać okresy liturgiczne. Trzeba więc zrezygnować z odprawiania niektórych wotywnych nabożeństw, związanych z określonymi dniami tygodnia, np. w Środę Popielcową lub w środę Wielkiego Tygodnia nie odprawia się Mszy św. przy ołtarzu św. Szarbela z dołączeniem nabożeństwa ku Jego czci.

75. Zgodnie z tradycją i zaleceń Kościoła maronickiego, w mszale obrządku maronickiego, każdy 22. dzień miesiąca jest dniem, w którym można odprawić mszę ku czci świętego Szarbela. W Polsce może to być również co 22 dnia miesiąca, jako wyraz jedności między Wschodem a Zachodem. Ksiądz proboszcz mając na uwadze potrzeby

swoich wiernych, jeżeli uzna to za najwłaściwsze dla uświęcenia lokalnego kościoła można nabożeństwo prowadzić w innym terminie, aczkolwiek kościół maronicki zaleca się o zachowania się jedności zgodnie z tradycją liturgiczną kościoła maronickiego.

76. Kościół maronicki, mimo że ma wielką i głęboką historię ikonografii, podjął duszpasterską i liturgiczną decyzję, że tylko ikona świętego Szarbela Machluf z podpisem patriarchy może być używana podczas nabożeństw liturgicznych w kościele. „To zaślubiny między tym, co umysłowe, a tym, co duchowe, odradzają się w naszej pamięci i w naszym sercu za każdym razem, gdy patrzymy na ikony maronickiego roku liturgicznego”.¹¹

77. Według ojców synodalnych Kościoła maronickiego jedyną ikoną przewidzianą i dopuszczoną do kultu w kościołach jest ikona z obecnym podpisem patriarchy, na której Święty jest na zielonym tle. Czytamy w dokumentach: „*Na mocy władzy urzędu patriarchalnego, zatwierdzamy tę ikonę Świętego Szarbela i nakazujemy, aby tylko ta, była używana do celebracji liturgicznych. Bkerke, 17 maja 1967 r. Kardynał Boulos Butros El Meuszy, Patriarcha Antiochii i całego Wschodu*”¹²

---

¹¹ Ikonografia Maronitów. <https://maronici.pl/ikonografia-maronitow/>

¹² Tłum.

78. Niniejsza księga stanowi przewodnik i propozycję dla Kościoła obrządku łacińskiego, aby zanurzyć się w duchowości maronickiej i tekstach liturgicznych, które pochodzą ze starożytnej tradycji antiocheńskiej w języku aramejskim i arabskim, przetłumaczonych na język polski.